

Constanța POPA

Oroarea cotidianului

Într-un interviu publicat în luna aprilie a.c. la rubrica de cultură a *Jurnalului de Chișinău*, Veaceslav Sambriș, realizatorul spectacolului *Șefe*, proaspăt lansat de Teatrul „Eugène Ionesco”, comenta astfel primul său proiect regizoral: „Piesa este despre trei femei pensionare, părăsite de Dumnezeu, care cred că mai pot nutri iluzii de dragoste, despre oroarea cotidianului”.

Acum, după ce am văzut spectacolul, îmi dau seama că această remarcă nu explică decât o parte din esența piesei dramaturgului austriac Werner Schwab, dar, în același timp, mă întreb dacă nu cumva anume pornind de aici poate fi găsită cheia potrivită de interpretare.

„În closete trebuie atârnată o fotografie a președintelui”

Alegerea acestui text contemporan controversat, scris de un autor la fel de controversat în spațiul cultural european, nu putea da naștere unui spectacol cuminte, care să placă tuturor categoriilor de public. Direcția teatrului a riscat atunci când a decis să marcheze cu premiera piesei *Șefe* trecerea în noul sediu. Precizăm că „ionescienii” s-au mutat într-un final la Centrul de agrement: „Moscova” oferit, ce-i drept, de guvernarea comunistă.

De ce însă atâta vâlvă în jurul acestei piese? Ce anume suscită nervozitatea anumitor spectatori? Limbajul extrem de „colorat”, cu numeroase referințe și aluzii la câteva procese fiziologice umane are asigurată un loc în topul nemulțumirilor unora. Apoi, teribilismul, dorința „inexplicabilă” de a concentra un întreg fir narativ în jurul excrementelor umane, de a construi situații dramatice în latrine și monologuri despre curățarea manuală a closetului, asta nu ar mai putea ierta cei care știu exact ce este arta (neapărat frumoasă, nobilă și plină de bunătate). În sfârșit, atacurile repetate la valorile religiei (la un moment dat, unul dintre personaje spune: „Wotila este de părere că în closete trebuie atârnată o cruce mică sau o fotografie a Președintelui, așa ca în școli”) și diferența inacceptabilă între discursurile evlavioase ale eroinelor și comportamentul lor desfrânat ar pune capac la toate.

Lăsând gluma la o parte, textul lui Schwab este, într-adevăr, greu digerabil deoarece explorează zone sumbre, sordide ale existenței omenești, deoarece subiectul și discursul sunt duse la extreme, deoarece autorul nu vrea să împace pe toată lumea, mizează pe un public care vine la teatru nu pentru a se relaxa și care nu crede că arta trebuie în mod obligatoriu să respecte canoanele moralității și ale bunului simț. Pe de altă parte, *Șefe* nu reprezintă doar rezultatul unei revolte împotriva superficialității. Este, în primul rând, povestea a trei femei bătrâne, bigote, perverse, singure, nefericite.

Trei actrițe de forță

Erna (Dana Ciobanu) este autoritară și ipocrită; *Grete* (Irena Boclincă) – ușuratică, trecută prin experiența unui incest în familie; *Mariedel* (Maia Grosu) – pură, naivă, trăiește cu convingerea că desfundând latrine cu mâna goală îi ajută pe oameni și își cinstește credința. Trei ființe își petrec împreună măruntele vieți, vorbesc despre nimicuri, se ceartă, se împacă, se consolează una pe alta, se acuză

reciproc. Părăsite de copii, fără nicio șansă reală de a schimba ceva în cursul destinului lor, ele visează. Nutresc, vorba lui Sambriș, iluzii de iubire: Erna, pentru măcelarul Wotila, Grete – pentru imaginarul Freddy, iar Mariedl – pentru prezența lui Doamne-Doamne. Poate că visele eroinelor sunt murdare, bolnave, dar asta nu le știrbește din forță sau sinceritate. Toate trei personajele construiesc o poveste comună, iar fiecare dintre ele se concentrează asupra direcției care o privește direct (observați tehnica de „teatru în teatru“). La un moment dat, fanteziile erotice ale lui Erna și Grete sunt întrerupte de Mariedl. Aceasta se supără pe prietenele ei că n-o lasă să vorbească, deturneză povestea, punându-le pe celelalte „șefe“ în fața celor mai îngrozitoare și mai ascunse spaime și închipuindu-se pe sine ca un fel de eretică Fecioară Maria. Într-o atmosferă de amestec haotic al imaginarului cu realul, de ritual macabru, Erna și Grete oucid pe Mariedl. Visul se sfarmă.

Veaceslav Sambriș a știut ce acțiune să aleagă și cum să lucreze cu ele. Dana Ciobanu și Irena Boclincă (absolvente ale promoției 2008, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, clasa de actorie a lui Nelly Cozaru) sunt la primele lor roluri de angajate la „Ionesco“, dar jocul lor are precizie, siguranță de sine, dezinvoltură. Maia Grosu face parte de mulți ani din trupa lui Petru Vutcărau (cel mai important rol al ei de până acum pare a fi cel al elevei din *Lecția*), dar s-a explorat prea puțin până acum din potențialul acestei actrițe. De aceea, prestația sa din „Șefe“ provoacă o adevărată explozie de emoții, Mariedl a Maiei trece de la optimism la amărăciune, de la naivitate oarbă la cea mai crudă luciditate.

„Sufletul e fericirea mea“

Regizorul a putut să gradeze tensiunea, să confere identități pregnante fiecăreia dintre eroine, să se joace cu dimensiunile realului și ale imaginarului din text și să provoace culminația din final. Sambriș semnează și scenografia spectacolului, el creează un decor minimalist, unde fiecare element își are justificarea și utilitatea lui, preferând să dea cât mai multă libertate de mișcare actrițelor.

„Sufletul meu este fericirea mea, dar din păcate sufletul ăsta e al naibii de înăuntru“, spune Mariedl. Corpul însă, stă la vedere, mult mai lesne de înțeles și de mulțumit. Sufletele noastre se ascund din ce în ce mai adânc. Ce ne facem dacă într-o bună zi ni le vom pierde? Ce vom produce atunci, în afară de excremente?

Cornelia DONȚU

A lătra sau a nu lătra

La ultima ședință din stagiunea recent încheiată a Atelierului de Dramaturgie Contemporană al Teatrului Național „Mihai Eminescu“ din Chișinău a avut loc lectura unui text inedit al Irinei Nechit, ***Câinele poet***. Formula de prezentare, propusă de tânărul regizor Sava Cebotari, a fost cea a unui monospectacol de poezie, cu elemente de dramaturgie. Protagonistul acestui spectacol-lectură, Artemie Oleacu, proaspăt absolvent al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, a realizat o performanță actoricească, reușind în cele câteva zile de